

Миськів Г.В., Фурсіна О.В.

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИВАННЯ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

У статті розглянуто особливості інвестиційної діяльності аграрних підприємств України у теоретичних та практичних аспектах. Запропоновано авторське визначення поняття інвестиційна діяльність аграрних підприємств, досліджено та проаналізовано динаміку надходження інвестицій в економіку та сільське господарство від вітчизняних й іноземних інвесторів. Автори дійшли висновку, що активізація процесу інвестування у розвиток агропромислових підприємств надає можливості для збільшення обсягів експорту аграрної продукції та є одним із найважливіших шляхів виходу держави з економічної кризи.

Ключові слова: інвестиційна діяльність, інвестиції, інвестиційний процес, інвестиційна привабливість, аграрне підприємство.

Постановка проблеми. На сьогодні економічний розвиток та відновлення аграрного виробництва потребують значних грошових, матеріальних, інтелектуальних та інших вкладень. Інвестиції у такій ситуації стають провідним джерелом фінансування та визначальним чинником розвитку аграрних підприємств.

Саме використання інвестиційних коштів вітчизняних та іноземних інвесторів забезпечило можливості для збільшення обсягів експорту аграрної продукції завдяки інтенсивнішому використанню сучасної практики ведення сільського господарства, кращому управлінню, нарощуванню нових потужностей зберігання та покращенню логістики. Загалом Україна може і надалі збільшувати виробництво пшениці та кормових зернових до 130–150 млн. тонн на рік, що вдвічі більше, ніж їх поточний рівень виробництва, а експорт зернових може зрости вдвічі-втричі – до 110–120 млн. тонн на рік, що зробить Україну основним експортером зернових на світовому ринку.

Тому надзвичайно актуально дослідити теоретико-прикладні аспекти особливостей інвестування розвитку аграрних підприємств України та запропонувати механізми активізації інвестиційної діяльності в аграрне виробництво. Без покращення кількісного і якісного складу матеріально-технічної бази аграрних

підприємств Україна не зможе досягти високих темпів економічного зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми інвестування в АПК України досліджувалися багатьма провідними вітчизняними науковцями у різних ракурсах. Зокрема, А. Музиченко, Н. Резнік [9], Р. Чорний розглянули сутність, значення та специфіку інвестицій в АПК; О. Левадівський [7] та О. Коваль [5] досліджували особливості інвестування аграрного виробництва. Проблеми інвестиційного процесу, які виникають у аграрному секторі держави, склали основу наукових праць І. Титарчук [13], М. Кисіля, М. Кожемякіної тощо.

У свою чергу, І. Вініченко [2], Л. Бровко та М. Дем'яненко сферою своїх наукових інтересів обрали вивчення процесу формування та забезпечення ефективної інвестиційної діяльності аграрних підприємств України, а проблеми формування інвестиційної привабливості сільськогосподарських виробництв та напрями її підвищення досліджені у працях А. Гайдуцького, П. Майданевич [8], Н. Біляк, О. Лисої, Г. Яцишин [15] тощо. Прикладні аспекти залучення інвестицій в аграрний сектор економіки та їх динаміку проаналізувала І. Безп'ята [1].

Однак динамічний розвиток макросередовища вимагає перманентного дослідження інвестиційних процесів у аграрному виробництві, яке поволі займає лідируючі позиції у національній економіці та експорті.

Формулювання цілей статті. Мета статті: дослідити теоретичні аспекти й особливості інвестиційної діяльності аграрних підприємств та проаналізувати сучасний стан інвестування розвитку аграрного виробництва в Україні.

Опис основного матеріалу дослідження. Основним стратегічним завданням розвитку АПК, поставленим Міністерством аграрної

© Миськів Галина Василівна, д.е.н., доцент, професор кафедри обліку і фінансів, Львівський інститут економіки і туризму, м. Львів, email: galinamyskiv@gmail.com

Фурсіна Оксана Валеріївна, к.е.н., старший викладач кафедри міжнародної економіки і інвестиційної діяльності, Львівський інститут економіки і туризму, м. Львів, email: jrcfyf10@ukr.net

політики та продовольства України [11], є задоволення потреб продовольчого ринку держави продукцією рослинництва та тваринництва за конкурентоспроможними цінами шляхом організації процесу високотехнологічного вирощування сільськогосподарських культур, на основі застосування передового вітчизняного і закордонного досвіду та залучення оптимальної чисельності висококваліфікованого персоналу.

Досягти поставленого завдання можливо через: збільшення врожайності продукції рослинництва на рівні європейських показників та збільшення валових показників збору продукції рослинництва; забезпечення максимально якісних показників продукції за допомогою використання передових технологій вирощування і догляду, а також зберігання продукції; підвищення ефективності управлінської команди, рівня кваліфікації працівників шляхом безперервного навчання персоналу; підвищення ефективності управлінських процесів за рахунок максимального використання сучасних ІТ-технологій.

Однак нестача оборотного капіталу в агровиробників не дає змоги модернізувати виробництво й спонукає суб'єкти господарювання до застосування застарілих, екстенсивних і неефективних технологій.

Задля переоснащення аграрного виробництва на основі інновацій та досягнення відповідного технічного розвитку, виробництва в достатній кількості сільськогосподарської продукції потрібні інвестиції в аграрні підприємства України на відновлення основних засобів виробництва, впровадження нових технологічних ліній, підготовку висококваліфікованих кадрів, науково-дослідні розробки, поліпшення сортового складу рослин та порід тварин тощо.

Дослідження, проведене авторами, дозволило дійти висновку, що інвестиційна діяльність аграрних підприємств – це сукупність практичних дій щодо залучення та реалізації інвестицій з урахуванням особливостей сільськогосподарського виробництва та використання в підприємствах біологічних організмів, сезонності та залежності умов і результатів виробництва від впливу ґрунтово-кліматичних умов.

Інвестиційна діяльність впливає на розвиток аграрного виробництва та залежить від низки зовнішніх (макроекономічних) та внутрішніх (мікроекономічних) чинників: стану розвитку економіки країни, нормативно-правової бази інвестування, рівня досконалості державної фінансово-кредитної політики, рівня інфляції в країні, обсягів та динаміки росту національного доходу, інвестиційного клімату в області,

галузевої специфіки об'єктів інвестування, альтернативних можливостей інвестування, інвестиційних ризиків, очікуваної норми прибутку чи рентабельності інвестицій, тощо.

Вищезначені детермінанти можуть мати різну векторну спрямованість і ступінь впливу на динаміку інвестиційного росту, однак визначальною особливістю інвестиційного процесу в аграрному виробництві є ризик, який зумовлюється великою кількістю об'єктивних і суб'єктивних чинників: природно-кліматичних, економічних, політичних, соціальних, психологічних й інших. Тому кожен реальний інвестиційний проект вимагає індивідуального оцінювання рівня ризику в конкретних умовах його здійснення.

На жаль, в Україні ще не відпрацьовано паритет міжгалузевих економічних відносин для зниження рівня ризику провідних бюджетоформуючих галузей, до яких саме належить АПК, та підвищення інвестиційної привабливості агропідприємств для приватних інвесторів, яка відіграє провідну роль при ухваленні рішення потенційним інвестором.

Ступінь інвестиційної привабливості аграрного підприємства є індикатором, що дає можливість зробити висновки потенційним вітчизняним, а особливо зарубіжним інвесторам про необхідність і доцільність вкладення фінансових ресурсів саме в даний об'єкт [15]. Інвестиційна привабливість агропідприємства залежить від вигідного географічного положення, сприятливої екологічної ситуації, прогресивної соціально-демографічної структури населення з достатньою часткою осіб із середньою й вищою освітою, безпеки вкладення капіталу [8, с. 64].

Дослідження інвестиційної привабливості аграрної сфери України дозволило виявити потужний агропотенціал, що може надати їй змогу стати передовим експортером сільськогосподарської продукції у світі та перетворитись на одного з основних світових постачальників продуктів харчування. Основними передумовами для цього є: сприятливий клімат, наявність родючих ґрунтів (32,5 млн га орних земель, з яких 19,4 млн – чорноземи, що становить 1/3 всіх його світових запасів світу), недорога робоча сила, достатньо розвинена інфраструктура, близькість до найбільших міжнародних ринків тощо. І лише від активізації інвестиційних процесів залежить розвиток економіки аграрних підприємств, їх модернізація, підвищення ефективності виробництва та реалізація експортних можливостей, що врешті буде мати стимулюючий вплив на розвиток економіки країни в цілому.

Водночас вітчизняні комерційні банки видавали у 2017 р. кредити для сільсько-господарських підприємств за середньозваженою ставкою на рівні 14,8-17,8 % (21 % 2015 р., 20,1 % 2014 р.) [3], при цьому співвідношення частки кредитування сільського господарства до частки сільського господарства у ВВП становило 22 %. Такі умови залучення фінансування у поєднанні із обмеженими можливостями щодо використання землі в якості застави (зокрема і права оренди) створюють надзвичайно складні умови для вітчизняного аграрного сектору.

Згідно із статистикою Національного банку України (НБУ) за 10 місяців 2017 р. банки надали кредитів аграріям на суму 60,5 млрд грн,

що перевищило обсяг кредитів у АПК у 2016 р. на 9,3% [3]. Упродовж 2016–2017 рр. аграрії оформили 165 аграрних розписок на 1,2 млрд грн., а через форвардні закупівлі зібрали 2 млрд грн. Також агросектор отримав 2017 р. 4 млрд грн бюджетних дотацій. Банки ж пропонують їм партнерські та лізингові програми і поступово на ринку з'являються аваль векселі та інші нетрадиційні фінансові інструменти [14].

Динаміку обсягу капітальних інвестицій України у сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг упродовж 2010–2016 рр., згідно з даними Державної служби статистики України, наведено у табл.1.

Таблиця 1
Обсяг капітальних інвестицій у сільське господарство в Україні упродовж 2010–2016 рр.*

(млн грн)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Усього, Україна, в т. ч.	180575,5	241286,0	273256,0	249873,4	219419,9	273116,4	359216,1	412812,7
Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг	10817,7	16140,9	18564,2	18175,0	18388,1	29309,7	49660,0	56978,9
Частка сільського господарства у заг. обсягу капітальних інвестицій України, %	5,9	6,7	6,8	7,3	8,4	10,7	13,8	13,8

*Розраховано авторами за джерелом [6]

Отже, обсяг капітальних інвестицій у сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг (табл. 1) в Україні зростав з року в рік і 2017 р. становив 56 978,9 млн грн, що перевищило обсяг 2010 р. (10 817,7 млн грн) на 46 161,2 млн грн або у 5,3 разів.

Цікавою для аналізу є частка капітальних інвестицій у сільське господарство у загальному обсязі капітальних інвестицій України, яка динамічно зростала щороку та 2017 р. становила 13,8%, перевищивши показник 2010 р. на 7,9 в.п. або у 2,3 разів. Це свідчить про зростання уваги інвесторів до сільського господарства та їх бажання щораз більше інвестувати у розвиток аграрних підприємств України. Тобто можемо констатувати, що на даний час в Україні зберігається тенденція зростання інвестицій в аграрний сектор. Однак практично увесь приріст капітальних інвестицій в АПК досягнуто за рахунок сільського господарства.

Динаміку обсягу капітальних інвестицій у сільське господарство України упродовж 2012–2017 рр. зображено на рис.1.

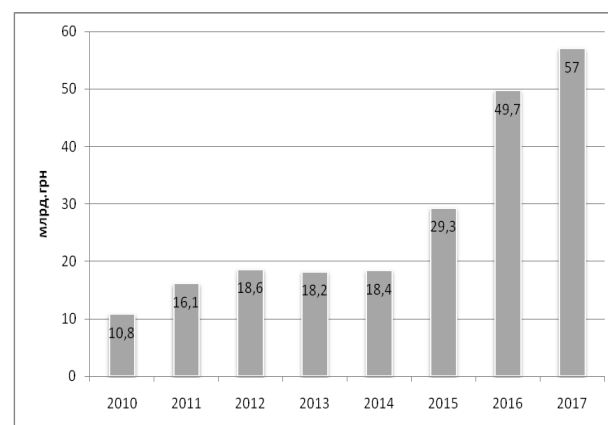

Рис. 1. Обсяг капітальних інвестицій в сільське господарство України,* млрд грн

*Розроблено авторами за джерелом [6]

Зростання обсягу капітальних інвестицій в сільське господарство України 2017 р. на 7,3 млрд грн, або на 114,7%, порівняно із обсягом 2016 р., вказує на активізацію інвестування у розвиток агропромислових

підприємств, що дасть змогу забезпечити їм зростання ефективності виробництва та досягти європейських стандартів господарювання.

На сьогодні основними передумовами, які стимулюють надходження інвестицій в сільське господарство, є: стабільне зростання попиту на продукцію АПК в Україні та у світі; розширення посівних площ; зменшення військово-політичних ризиків, порівняно з попередніми періодами; високий рівень інвестиційної привабливості підприємств АПК та можливість диверсифікації ринків збуту продукції.

Однак найбільше приріст інвестицій у агровиробництво стимулює зростання сільськогосподарського експорту України. Так, за підсумками 2017 р., обсяг експорту продукції рослинництва збільшився на 2,1 млрд дол. США та досяг 16,7 млрд дол. США, а експорт продуктів тваринництва зріс на 371,4 млн дол. США і становив 1,3 млрд дол. США [10].

Основними країнами-імпортерами української аграрної продукції 2017 р. були: країни Азії - 42,6%, Європейський Союз - 32,4%, африканські країни - 14,2%, СНД - 7,6%, США - 0,4%, інші країни - 2,8%.

Країнами-лідерами, кожна з яких придбала української аграрної та харчової продукції на більш ніж 1 млрд дол. США в 2017 р., були: Індія, Нідерланди, Єгипет, Іспанія і Китай [10].

Вагомою складовою інвестиційної діяльності агропромислових підприємств, окрім капітальних інвестицій вітчизняних інвесторів, є залучення прямих іноземних інвестицій, які становлять значну частку у фінансуванні розвитку цих підприємств.

Динаміку обсягу прямих іноземних інвестицій у сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг в Україні у 2010–2017 рр. наведено у табл.2.

Таблиця 2

**Обсяг прямих іноземних інвестицій у сільське господарство в Україні
упродовж 2010-2017 рр. *, млн дол. США**

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Усього Україна, в т. ч.	38992,9	45370,0	48197,6	51705,3	53704,0	40725,4	36154,5	37655,5
Сільське господарство, мисливство та надання пов'язаних із ними послуг	669,2	719,5	725,3	717,8	776,9	617,0	502,2	500,1
Частка сільського господарства у заг. обсягу ПІІ України	1,72	1,58	1,50	1,39	1,45	1,52	1,39	1,33

* Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя, за 2014–2016 рр. – також без частини зони проведення антитерористичної операції.

*Розроблено авторами за джерелом [12]

Починаючи з 2010 р., частка обсягу прямих іноземних інвестицій в аграрний сектор у загальному обсязі прямих іноземних інвестицій в економіку України коливалася в межах від 1,33% до 1,58%. Якщо порівняти із вкладеннями вітчизняних інвесторів у сільське господарство, то частка їх інвестицій коливалася від 5,9% до 13,8% від загального обсягу капітальних інвестицій в економіку України. Тобто аграрний сектор є більш інвестиційно привабливим для національного інвестора, ніж для іноземного, попри природньо-кліматичні переваги та порівняно дешеві ресурси.

Щодо обсягів надходження прямих іноземних інвестицій у сільське господарство, то динаміка їх надходження відмінна від загальноукраїнської тенденції й, на нашу думку, більше прив'язана до геополітичного становища України у світі, аніж до внутрішньої ситуації у державі. Причиною нестабільності та поступового скорочення обся-

гів іноземного інвестування сільгоспвиробників (до 500,1 млн дол США у 2017 р.) слугувала політично-економічна нестабільність у країні, викликана початком революції Гідності, анексією Кримського півострова та тривалим збройним конфліктом на сході України.

На жаль, держава так і не створила умови для інтенсифікації надходження іноземних інвестицій в АПК та їх сприянню якісному розвитку галузі. Аналіз ситуації засвідчує, що іноземні інвестори практично не зацікавлені в довгостроковому розвитку агропідприємств і галузі в цілому, вважаючи за краще інвестувати у швидкоокупні проекти.

Позитивними у цьому контексті є плани Європейського банку реконструкції та розвитку щодо подальшої підтримки диверсифікації агробізнесу в Україні задля його виходу на якісно новий рівень розвитку. 2017 р. ЄБРР інвестував у сільське господарство України понад 150 млн

євро. Окрім кредитування, іншими аспектами підтримки ЄБРР є участь у діалозі з питань політики і регулювання агросектору, надання технічної допомоги та платформи для обміну думками [4].

Однак навіть пропри такі обсяги інвестування розвитку аграрного сектору Україна отримує в 3 рази менше інвестицій, ніж сусідня Польща. А потенціал аграрного сектору України для інвестування оцінюється в 8 млрд дол США на наступні декілька років [14].

Звісно, збільшення попиту на українську сільськогосподарську продукцію обумовлює зацікавленість підприємств АПК до подальшого розвитку бізнесу. Навіть негативний досвід попередніх вкладень у галузь окремих компаній, а також наявні ризики, що залежать від інвестиційного клімату країни, не зупиняють інвесторів. Причиною цього є стратегічна позиція України на світовому аграрному ринку та суттєвий потенціал до зростання внутрішнього ринку.

Уже у найближчі роки Україна може стати найбільшим виробником меду, зернових і м'яса птиці. Найбільш перспективними секторами для інвестицій є системи зрошення, галузь молочного господарства, будівництво заводів з переробки сої, портова логістика та виробництво біоетанолу. А тому аграрний сектор України і надалі буде привабливим для вітчизняних й іноземних інвесторів.

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безп'ята І. В. Залучення інвестицій в аграрний сектор економіки [Електронний ресурс] / І. В. Безп'ята // Ефективна економіка. – 2015. – №2. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5215>
2. Вініченко І.І. Економічний зміст інвестиційного процесу в сільському господарстві / І.І. Вініченко // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 1. – С.46-49.
3. Грошово-кредитна та фінансова статистика. Національний банк України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415&cat_id=44578#1
4. ЄБРР надасть українському агросектору 200 мільйонів євро [Електронний ресурс] // Економічна правда. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua/news/2017/03/27/623091>
5. Коваль О. М. Особливості інвестиційного процесу в аграрному секторі економіки України / О. М. Коваль // Економіка АПК. – 2009. – № 10. – С. 78–81.
6. Капітальні інвестиції за видами економічної діяльності у 2010-2016 рр. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
7. Левандівський О. Т. Особливості інвестиційного забезпечення АПК [Електронний ресурс] / О. Т. Левандівський. – Режим доступу : <http://www.pu.if.ua/depart/Finances/resource/file>
8. Майданевич П.М. Інвестиційна привабливість підприємств аграрного сектору: теорія, методологія, практика: Монографія / П.М. Майданевич. – Сімферополь: ВД «АРИАЛ», 2011. – 388 с.
9. Музиченко А. С. Суть, значення та специфіка інвестицій в АПК / А. С. Музиченко, Н. П. Резнік // Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Сер. : Економічні науки. – 2009. – Вип. 24(1). – С. 116-120.
10. На скільки Україна збільшила експорт аграрної та харчової продукції [Електронний ресурс] // Економіст. – Режим доступу: <http://ua-ekonomist.com/16954-na-sklki-ukrayina-zblshila-eksport-agrarnoyi-ta-harchovoyi-produkci.html>
11. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/>
12. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) з України за видами економічної діяльності. Державна служба статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/zed.htm

Висновки і перспективи подальших досліджень. Інвестування розвитку аграрних підприємств України містить низку особливостей, які не притаманні іншим видам економічної діяльності: інвестиції в аграрні підприємства містять біологічні ознаки; особливим ризиком при інвестуванні у аграрні підприємства є природно-кліматичні умови; інвестиційний потенціал аграрного підприємства визначається його природно-географічним розташуванням та експортними можливостями країни.

Активізація процесу інвестування у розвиток агропромислових підприємств вбачається одним із найважливіших шляхів виходу держави з економічної кризи.

Для цього потрібні здійснення необхідних структурних зрушень у національній економіці, пришвидшення темпів технічного прогресу, покращення якісних показників господарської діяльності. Розвиненість АПК дає поштовх подальшому розвитку економіки країни та є своєрідним локомотивом для її зростання.

Необхідно зазначити, що проблема подальшого стимулювання інвестицій у аграрний бізнес повинна розглядатися на рівні регіонального та державного регулювання, що б сприяло пришвидшенню розвитку підприємств АПК на новому технологічному рівні через нові бізнес-моделі підвищеної продуктивності.

13. Титарчук І. М. Проблеми інвестиційного забезпечення аграрного сектора економіки України / І. М. Титарчук // Сталій розвиток економіки. Міжнародний науково-виробничий журнал. – 2014. – №3 [25]. – С. 35–40.

14. Фінансова «сімка» – основні способи отримати кошти для розвитку аграрного бізнесу [Електронний ресурс] // AGROPOLIT. – Режим доступу: <https://agropolit.com/spetsproekty/391-finansova-simka-osnovni-sposobi-otrimati-koshti-dlya-rozvitku-agrarnogo-biznesu>

15. Яцишин Г. В. Інвестиційна привабливість аграрного сектору економіки України [Електронний ресурс] // Modern Economics. Електронне наукове видання з економічних наук. – 2017. – № 3. – С. 114–119. – Режим доступу: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/3-2017/UKR/yatsyshyn.pdf>

REFERENCES

1. Bezpiata, I. V. (2015). Zaluchennia investytsij v agrarnyi sektor ekonomiky [Investing in the agrarian sector of the economy] *Efektivna ekonomika. Elektronnyi naukovopraktychnyi zhurnal - Effective Economics Electronic scientific and practical journal*. Retrieved from: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5215> [in Ukrainian]

2. Vinichenko, I.I. (2015). Ekonomichniy zmit investytsiynoho protsehu v cilckomu hospodarctvi [Economic content of the investment process in agriculture], *Investytsii: praktyka ta dovid - Investments: practice and experience*, 1, 46-49 [in Ukrainian].

3. Ofitsiyniy sait Natsionalnoho banku Ukrainy [The official website of the National Bank of Ukraine. Monetary and financial statistics] *bank.gov.ua*. Retrieved from: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=27843415&cat_id=44578#1

4. EBRR nadast ukraïnskomu ahrosetoru 200 milioniv yevro [EBRD will provide Ukraine's agri sector with 200 million euros] *Ekonomichna pravda - The economic truth*. Retrieved from: <https://www.epravda.com.ua/news/2017/03/27/623091> (Accessed 27 Mar 2017) [in Ukrainian]

5. Koval, O. M. (2009). Ocoblyvosti investytsiynoho protsehu v agrarnomu sektori ekonomiky Ukrainy [Features of the investment process in the agrarian sector of Ukraine's economy] *Ekonomika APK - Economy of agroindustrial complex*, 10, 78–81.

6. Ofitsiyniy sait Derzhavnoj sluzhby statystyky Ukrainy [The official website of the State Statistics Service of Ukraine. Capital investment by types of economic activity in 2010-2016]. Retrieved from: <http://www.ukrstat.gov.ua/> [in Ukrainian]

7. Levandivskiy, O. T. Osoblyvosti investytsiynoho zabezpechennia APK [Features of investment support of APC] Retrieved from: <http://www.pu.if.ua/depart/Finances/resource/file> [in Ukrainian]

8. Maidanevych, P.M. (2011) *Investytsiina pryvablyvist pidpriemctv ahrarnoho sektoru: teoriia, metodolohiia, praktyka [Investment attractiveness of enterprises in the agrarian sector: theory, methodology, practice]*. – Сімферополь: VD «ARIAL» [in Ukrainian]

9. Muzychenko, A. S. & Reznik N. P. (2009). Sut, znachennia ta spetsyfika investytsii v APK [Essence, importance and specificity of investments in APC]. *Zbirnyk naukovykh prats Cherkaskoho derzhavnogo tekhnolohichnoho universytetu. Ser.: Ekonomichni nauky – Collection of scientific works of Cherkasy State Technological University. Ser: Economics*, 24(1), 116-120 [in Ukrainian]

10. Na skilky Ukraina zbilshyla eksport ahrarnoi ta kharchovoi produktsii [How much Ukraine has increased the export of agrarian and food products] *Ekonomist – Economist*. Retrieved from: <http://ua-ekonomist.com/16954-naskilki-ukrayina-zbilshyla-eksport-agrarnoyi-ta-harchovoyi-produktsii.html> [in Ukrainian]

11. Ofitsiyniy sait Ministerstva agrarnoi polityky ta prodovolstva Ukrainy [The official site of Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine] *minagro.gov.ua*. Retrieved from: <http://minagro.gov.ua/> [in Ukrainian]

12. Ofitsiyniy sait Derzhavnoj sluzhby statystyky Ukrainy. Priami investytsii (aktsionerniy kapital) z Ukrainy za vydamy ekonomichnoi diialnosti. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy [The official website of the State Statistics Service of Ukraine. Direct investments (share capital) from Ukraine by types of economic activity] *ukrstat.gov.ua* Retrieved from: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/zed.htm [in Ukrainian]

13. Tytarchuk, I. M. (2014). Problemy investytsiynoho zabezpechennia ahrarnoho sektora ekonomiky Ukrainy [Problems of Investment Provision of the Agrarian Sector of Ukraine's Economy]. *Stalyi rozvytok ekonomiky. Mizhnarodnyi naukovopraktychnyi zhurnal – Sustainable Development of the Economy. International Scientific and Production Magazine*, 3[25], 35-40. [in Ukrainian]

14. Фінансова «сімка» – основні способи отримати кошти для розвитку аграрного бізнесу [The financial "seven" - the main ways to get funds for the development of agrarian business], *AGROPOLIT-AGROPOLIT*. Retrieved from: <https://agropolit.com/spetsproekty/391-finansova-simka-osnovni-sposobi-otrimati-koshti-dlya-rozvitku-agrarnogo-biznesu> [in Ukrainian]

15. Iatsyshyn, H. V. (2017). Investytsiina pryvablyvist ahrarnoho sektora ekonomiky Ukrainy [Investment attractiveness of the agrarian sector of Ukraine's economy] *Modern Economics. Elektronne naukovye vydannia z ekonomichnykh nauk - Modern Economics*, 3, 114-119. Retrieved from: <https://modecon.mnau.edu.ua/issue/3-2017/UKR/yatsyshyn.pdf> [in Ukrainian]

Одержано 06.03. 2018 р.